

Kennismaking met Ester Naomi Perquin

Eigen beelden gebruiken, ook als die vreemd zijn

“Wat ik fijn vind, is als er een soort ‘verlekkering’ in iemands taalgebruik zit. Dat kun je niet lezen, maar wel voelen. Als dichter moet je je kunnen verlustigen aan taal; het lekker vinden om bepaalde dingen nou net zo te zeggen.”

Aan het woord is dichter des vaderlands Ester Naomi Perquin. Kunstmagazine pArt ging met haar in gesprek, onder andere over waar zij als juryvoorzitter van *Het Andere Gedicht* op let en haar dichter des vaderlandschap.

Van 2017 tot en met 2019 ben je Dichter des Vaderlands. Wat wordt er precies van je verwacht?

Het is aan mij om te bepalen: dit is een landelijk onderwerp waarbij mensen naar woorden zoeken en ik een functie kan vervullen. Ik moet ongeveer zes gedichten per jaar maken, maar verder zijn er weinig richtlijnen of restricties. Wat je moet kunnen, is je eigen werkwijze even opzijzetten. Ik werk vrij langzaam en secuur, maar als dichter des vaderlands moet je heel erg geënt zijn op de actualiteit. Je moet bereid zijn dat als onderwerp te nemen en te kijken welke vorm daarbij past. Die kan anders zijn dan je eigen voorkeur. Ik heb bijvoorbeeld een gedicht geschreven toen Dick Bruna stierf en dat kun je eigenlijk alleen maar doen in de stijl van de man zelf. En dat is helemaal niet zo makkelijk als het lijkt. Ik moest het binnen anderhalf uur aanleveren en belde Ingmar Heytze die ooit onderzoek heeft gedaan naar de stijl van Bruna. Die kon mij vertellen: vrouwelijk eindrijm, kruislings enzovoort, maar dat is dus een voorbeeld van een stijl die ik nooit had gehanteerd als ik geen dichter des vaderlands was geweest.

Je hebt de schrijversvakschool gedaan. Beperkt schrijfonderrwijs je creativiteit?

We vinden het van schilders heel acceptabel dat ze naar de kunstacademie gaan en van acteurs heel begrijpelijk dat ze de toneelschool volgen. Dus over een schrijversschool moeten we niet zo ingewikkeld doen. Er is voor schrijvers een hoop te leren, maar vooral ook af te leren. Er is een aantal basisfouten die je als beginnend schrijver maakt. Zoals het willen aankleden van een zin met een veel te dikke laag krullen. Maar ook het uitleggen over het hoofd van de lezers heen. Of dialogen schrijven waarbij alle

mensen volstrekt spreken zoals jij zelf spreekt. Maar ik leerde ook dat je de regels mag breken. Dat vond ik alleraardigst. Dat docenten eerst opsomden wat je allemaal niet moest doen en vervolgens met een schitterend verhaal kwamen waarin al die wetten werden overtreden. Dat is denk ik de enige juiste manier om het schrijven te benaderen.

Ester Naomi Perquin
Foto: Tessa Posthuma de Boer

er zijn maar weinig hoofden
waarin niet ergens achteraan
een boek ligt opgeslagen
van nijntje met een traan
soms was nijn zelfs het eerste
dat je begreep van een gedicht
twee stippen werden ogen
de taal werd kort en licht
groots is voor klein te maken
een woord, een klare lijn
de hele wereld in een blik:
dag lieve vader nijn

Het gedicht dat Esther Naomi Perquin
schreef na de dood van Dick Bruna

Ester Naomi Perquin

Ester Naomi Perquin (1980) debuteerde in 2007 met de dichtbundel *Servetten halfstok*. In 2009 volgde *Namens de ander*. Voor haar werk ontving ze onder meer de Anna Blamanprijs, de Lucy B. en C.W. van der Hoogtprijs en de J.C. Bloemprijs. Begin 2012 verscheen haar bundel *Celinspecties*, over het leven achter tralies. Deze bundel werd bekroond met de VSB Poëzieprijs 2013. In januari 2017 verscheen haar nieuwe bundel *Meervoudig afwezig*. Perquin schrijft naast gedichten ook essays en korte verhalen, geeft workshops en masterclasses en was jarenlang columnist voor De Groene Amsterdammer. Haar columns zijn verzameld in *Binnenkort in dit theater*. Ze leverde bijdragen aan onder meer De Gids, Trouw, de Volkskrant en NRC Handelsblad. Ze co-presenteert en programmeert *De Nacht van de Poëzie* in Utrecht.

Meer over en van Ester Naomi vind je op:
www.ester-naomiperquin.nl

Poëzie lijkt veel meer emotie gedreven dan proza. Heb je ook met andere regels en wetten te maken?

Bij poëzie heb je veel meer gelaagdheid en oningevulde ruimte. Een goed gedicht is eerder de ruis op de lijn, dan het gesprek tussen twee mensen. Communiceren is informatie overbrengen van de ene kant naar de andere kant. Poëzie is de douane die zo'n boodschap tegenhoudt en controleert; vervolgens een brug die open staat; een trein die langsendert; een leuke band. Het vertraagt de communicatie en daarin gebeurt het dan. En wat hét is, weet ik eigenlijk nog steeds niet. Ik loop nu tien jaar mee als dichter. Ik heb nachten van de poëzie meegemaakt waarbij mensen stonden te huilen of in katzwijn lagen bij een dichter. Maar waarom dan? Poëzie heeft een gelaagdheid en daarmee een impact die je nergens anders ziet. Het is het bouillonblokje van de taal, waarbij proza een waterig soepje is. Poëzie is ingedikt. Een prachtig extract.

Hoe gaat het met poëzie in Nederland?

Het zit heel erg goed met de poëzie! Niet in de klassieke zin dat tieners een dichtbundel staan te lezen, maar er is laatst een prachtig onderzoek verschenen door Kila van der Starre*) en daaruit blijkt dat mensen in het dagelijks leven heel veel in aanraking komen met poëzie. In Rotterdam zie je bijvoorbeeld gedichten op vuilniswagens, maar je treft ook overal op gevels dichtregels aan. Wat ik zelf heel aardig vind, is dat wanneer er

Het is het bouillonblokje van de taal, waarbij proza een waterig soepje is

iets gebeurt dat ons land bezighoudt, je op social media direct allerlei gedichten ziet opduiken. Maar ook op begrafenissen en trouwerijen. Daar zal je zelden iemand een roman zien voorlezen. Daar kies je een gedicht voor. Ook bij mensen die zeggen 'ik heb niks met poëzie' wordt uiteindelijk in hun rouwadvertentie toch nog een dichter geciteerd. Dat vind ik een opmonterend idee: dat iemand dan toch met poëzie het graf ingaat. Zoiets als: we zullen je wel krijgen aan het eind. (lacht)

Heb jij tips hoe je iemand kunt begeleiden bij het maken van een gedicht?

Dat moet je in de vragende vorm doen. Veel mensen kunnen best schrijven, als ze maar de juiste vragen gesteld krijgen. Soms heb je dan wel tien vragen nodig en is het bij de elfde pas raak.

Als je iemand vraagt: wat is geluk? Dan zijn de eerste vijf antwoorden saai, de tweede vijf worden al beter en van elf tot en met vijftien wordt het pas interessant. Dat komt omdat je eerst die hele berg clichés en sociaal wenselijkheid eraf moet schrapen. Daarna kom je pas bij het deel van de zintuigen. Hoe ruikt geluk, hoe smaakt geluk, wat zie je bij dat woord, wat als geluk een dier was?

Waar beoordeel jij gedichten op?

Eigenheid. Eigen beelden gebruiken, ook als die vreemd zijn. Dat vind ik spannend. Geen beelden en zinnen waar je halverwege al kunt voorspellen hoe ze gaan lopen. Als dichter moet je een soort 'verlekkering' aan de taal voelen. Het vermogen om woorden als klank lekker of mooi of goed te vinden, wordt minder naarmate je meer rationele kennis vergaart. Mensen die meer in contact staan met hun zintuigen hebben hierbij dus een voordeel.

Staan mensen met een handicap meer in contact met hun zintuigelijke gevoelens?

Ik denk dat bij mensen met een verstandelijke beperking wat minder vragen nodig zijn om bij de kern te komen. Dat zij minder geneigd zijn een sociaal wenselijk antwoord te geven. Ik heb ooit meegedaan aan een project waarbij ik een acteur met en een acteur zonder beperking interviewde. Ik had toen een ontzettend mooi gesprek met een dame van tegen de zestig met Downsyndroom. Zij had een fantastisch levensverhaal. Nadat ik het gesprek bij de opdrachtgever had ingeleverd, zeiden ze: 'we zijn er ontzettend blij mee maar weet wel dat meer dan de helft van dit levensverhaal verzonnen is.' Ik vond dat eigenlijk wel komisch. Als het gesprek een wending nam die ze niet leuk vond, reageerde ze daar ook gewoon niet op, deed ze haar armen over elkaar en zei ze niets meer. Hoe graag zou je zelf soms ook niet zo willen reageren. Als ze iets wel leuk vond, zag je dat ook direct aan haar hele lichaam dat straalde en twinkelde. Het was een heel zintuigelijk gesprek. Normaal moet je zoeken naar wat iemand raakt, maar hier waren alle zintuigen zo veel sterker aanwezig dan bijvoorbeeld bij de acteur zonder beperking. Maar dat zal ook per persoon wel verschillen. De een heeft minder isolatiemateriaal op die plekken, de ander juist meer.

Vind jij dat mensen met een beperking gestimuleerd moeten worden om te schrijven of te dichten?

Ik denk dat taal zodanig rekbaar en kneedbaar is en zoveel speelmogelijkheden biedt dat iedereen de mogelijkheid moet krijgen om daar gebruik van te maken. Omdat het je machtig maakt. Hoe jij iets schrijft, heeft invloed op hoe de dingen zijn. Juist voor wie zich niet altijd even gemakkelijk voortbeweegt of op zijn plaats voelt in de wereld kan het

dus een zegen zijn om de touwtjes in handen te nemen. De wereld aan te passen. Bezig zijn met taal op een speelse manier zorgt ervoor dat je je bewust bent van het feit dat je met hele kleine ingrepen heel grote dingen kunt laten gebeuren. Ik geloof dat iedereen daar vrolijk van wordt.

Hoe ziet de nabije toekomst eruit voor de Dichter des Vaderlands?

Omdat je inspeelt op de actualiteit kun je moeilijk plannen. Je moet altijd 'aan staan' en dat maakt het ook vrij onmogelijk er veel andere dingen bij te doen. Je kunt het natuurlijk ook zo druk maken als je zelf wilt. Maar in mij zit een soort gretigheid om alles eruit te halen wat erin zit. Ik wil in ieder geval graag het land in en niet alleen in de bibliotheken en leesclubjes in de Randstad te vinden zijn. Ik wil poëzie naar nieuwe lezers brengen. Laten zien dat niet alle dichters mannen zijn met een baard en een bril en een moeilijk karakter. De meeste overigens wel hoor (lacht).

Alice de Koning

Lees meer:

Het onderzoek waar Ester Naomi hier*) naar verwijst vind je op: <http://kilavanderstarre.com/onderzoeksrapport-poezie-in-nederland/>

Tekening van Tjarko van der Pol
Ester Naomi: Dit hangt bij mij thuis aan de muur. Ik vind dit een fijn werk, waar ik heel lang naar kan kijken'.

Hedentijd, Tjarko van der Pol
2011, Indian ink, gold leaf and gloss white on wood
60 cm x 60 cm